

גילוי דעת בנושא הטבילה במקוואות - ונשמרתן מאד לנפשתיכן

התקנות האחרונות של [משרד הבריאות](#) בנוגע לנגיף הקורונה מבקשות מכלל אזרחיות ואזרחי מדינת ישראל שנתכנס אל הבית על מנת שנישמר מההדבקה בנגיף. ההוראות להתנהלות בעת הזו מטרתן למתן את קצב התקדמות הנגיף שמתקדם בכפולות מדאיגות כעת בארץ ולא רק במדינות מרוחקות.

לצד ההתכנסות הכללית גם חיי הקהילה הדתית נכנסים אל הבית; מניינים מבוטלים, חופות נדחות והאירועים הקהילתיים נכנסים להמתנה. שאלות רבות בדבר בטיחות הטבילה במקווה בימים אלו הופנו אלינו בשל היותנו מורות הלכה, אך בשל שאלות בדבר המצב בפועל של המים, הניקיון וההיגיינה במקוואות - חשנו כי לפני מתן תשובה הלכתית יש לברר את המציאות לאשורה. לפיכך אנו מבקשות לפרוש בפני הציבור את הידוע לנו על מערך המקוואות המתקיים לאורך השנים, ויראה הציבור ויכריע בדבר קיום מצוות טבילה בימים אלו, כל עוד משרד הבריאות לא מפקח על הסטנדרט הראוי בכל מקווה ומקווה.

במסמך "[מערך המקוואות בישראל](#)" שכתב על-ידי המכון לאסטרטגיה **ציונית בשנת 2015 פורסם מחקר על מצב התברואה במקוואות הציבוריים לנשים במדינת ישראל**. על פי הממצאים כ-75% ממקוואות הנשים בישראל פועלים ללא רישיון עסק, על אף שמשרד הבריאות קובע כי "רק במקווה שלו יש רישיון עסק, ניתן לדעת שהתנאים התברואתיים והאחרים תקינים".

כבר בשנת 2004 התריע מבקר המדינה שרמת התברואה במקוואות אינה מספקת ואינה מפוקחת דיה. כלומר, שהבדיקות היומיות הנדרשות להבטחת איכותם התברואתית של מי המקוואות - לא נעשו, ובדיקות תקופתיות שנעשו - לא תאמו את הנדרש. **פרופ' איתמר גרוטו**, אז ראש שירותי בריאות הציבור והיום משנה למנכ"ל משרד הבריאות ענה לעורכי המחקר שמשרד הבריאות נאלץ לתעדף משימות בהתאם לסיכון לבריאות הציבור, ובהיעדר תוספת תקציב לא חלה התקדמות בנושא.

הנקודה המטרידה ביותר במסמך הינה התשובה לשאלה שנשאלה מול הרשויות המקומיות בדבר המקוואות שנבדקו ונמצאו במצב תברואתי ירוד ולא נסגרו על-ידי הרופאים המחוזיים על אף שיש להם את הסמכות לכך. התשובה שניתנה היתה שסגירת המקוואות בלא מתן פתרון חלופי תסב סבל רב לציבור הדתי, אשר שירות זה חיוני עבורו.

כותבי המסמך, [מיכל אחרק-ויין](#), [אריאל פינקלשטיין](#) ודביר שוורץ, פרסמו מספר המלצות ובהן: חיוב רשויות לפרסם מידע מסודר על רישיון העסק של המקוואות, הצגת רישיון עסק במקווה עצמו, סגירת מקוואות ללא רישיון עסק, הגברת הפיקוח התברואתי והכשרת בלניות בצורה מסודרת לחיטוי ומעקב אחר מצב המים.

כפי שהמצב לא השתפר בין פרסום דו"ח מבקר המדינה בשנת 2004 לבין פרסום המחקר בשנת 2015, נראה שהליקויים לא תוקנו עד היום ואותו המצב נמשך.

מירי שלם, מנכ"לית המכון לאסטרטגיה ציונית העידה בדיון בוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי בתאריך 5/6/17 שמנכ"ל המשרד לשירותי דת אמר שפשוט אין להם אמצעים ואין להם יכולת לאכוף את רשיונות העסק במקוואות. נציין שנוכח המגיפה הנוכחית, שלחנו בקשה לבכירים מהמשרד לשירותי דת לקבל מידע האם ננקטו צעדים ברוח המסמך בשנים האחרונות. כאשר נקבל תשובה - נעדכן בהתאם ברשת החברתית.

בשיחות עם בלניות בשטח עולה תמונת מצב עגומה ומטרידה: ניטור וחיטוי המים מבוצע על ידי הבלנית בלבד, ואם ישנו פיקוח הרי הוא אחת לשנה ביישובים קטנים ואחת לחודש בערים הגדולות. על אף שהבלניות עלולות לטעות ביישום ההנחיות (בין אם בשל טעות אנוש ובין אם בשל חוסר מודעות הנובע מהיעדר השכלה במדעים), כמעט אין מנגנון שמפקח בשטח על תוצאות החיטוי בשעות פעילות המקווה ולאחריו, מטעם המועצה הדתית או משרד הבריאות. לעומת זאת, בריכות שחיה מנוטרות ברמה דו-שבועית לרמת ריכוז הכלור ונוכחות חיידקים במים על ידי משרד הבריאות, ובריכה שלא עומדת בתקן נסגרת מיידית. מסתבר שגילוי ליקויים תברואתיים במקווה אינו גורר אחריו את סגירתו, ולכן הנשים הטובלות בו חשופות לסכנות שהן אינן מודעות להן.

המידע המטריד שתואר לעיל מטריד שבעתיים בימים אלו, עת מדינת ישראל מתמודדת עם התפרצות מגיפה עולמית. נשים נשאיות ללא תסמינים עלולות לטבול במקווה ללא ידיעה לגבי מחלתן. ראשית נדגיש כי לאשה השוהה בבידוד **אסורה היציאה מהבית ובכלל זה טבילה במקווה.** מדובר בעבירה פלילית ובעבירה חמורה מהתורה של "**לא תעמד על דם רעך**". לגבי שאר הנשים, התשובה תלויה במציאות במקוואות. **המשרד לשירותי דת** פרסם הנחיות להגברת החיטוי במקוואות, אך בטיחות הטבילה תלויה בעיקר במידת מילוי ההנחיות על-ידי הבלנית בכל מקום ומקום. כמו כן ישנו צורך בהקפדה על חיטוי המשטחים בין הטובלות (חפצים שנוגעים בהם כגון ידיות ומעקות), ובהימנעות משימוש במקלחת ובשירותים במבנה המקווה.

עקב הנתונים שהצגנו לעיל, אנו חוששות שתנאים אלו אינם ישימים ברוב המקוואות בישראל, בשל היעדר רשיונות עסק והיעדר פיקוח ישיר על מצב התברואה. הקולות הקוראים עתה לסמוך על המערכת מתעלמים מן הליקויים (הותיקים) השוררים בה, ויש לשים לב כי **משרד הבריאות לא שותף לקריאות אלו** על אף אחריותו בדבר הבקרה על מצב התברואה במקוואות.

על אף ההנחיות המעודכנות של **המשרד לשירותי דת**, עולות עדויות מהשטח על היעדר וידוא רמת היישום בפועל, לפחות בחלק מהמקוואות. כמו כן הבלניות הונחו לפנות למועצה הדתית כשעולה שאלה בנושא, אך לא למשרד הבריאות האמון על בקרת התברואה. עוד נודע לנו שבחלק מהמקוואות לא סופקו כל האמצעים לחיטוי המרחבים ולמיגון עצמי של הבלניות, שחלקן בקבוצת סיכון בשל גילן. בנוסף, התנאים הקבועים במבני המקוואות של חוסר אוורור מעלים חשש עז בקרב הבלניות לגבי כלל הנוכחות, לצד דאגה לפוטנציאל הרעלה מכמות הכלור שעלולה להיות מוגזמת ללא פיקוח. הבלניות עובדות עתה במסירות רבה וחזקה עליהן שהן עושות את המירב לפי יכולתן, אך הן זקוקות לליווי מקצועי בעת העבודה בפועל.

הציווי "וְחִי בָהֶם" הוא שצריך לעמוד לנגד עיני כולנו. לפיכך לאור כל האמור לעיל, לדעתנו בעת הזאת חובה ליידע את ציבור הטובלות בדברר חוסר הפיקוח ברוב המקוואות. אם לאישה אין מידע בדבר קיום ההנחיות במקווה הסמוך לביתה – אל לה לסכן את עצמה ובתוך כך, את בריאות הציבור לצורך הטבילה. כמו כן, האפשרות החלופית לטבילה במקווה מים טבעי שעומד בגדרים ההלכתיים כמקווה כשר - אינה אפשרית כעת, גם בשל היעדר מערך הצלה ותנאי מזג האוויר, ובעיקר כי בשל ההנחיות החדשות ממשרד הבריאות הליכה לים אסורה. חופי הכנרת ומעיינות בפיקוח רשות שמורות הטבע והגנים נסגרו לקהל הרחב, כחלק מהנחיות אלו.

בצער רב אין לנו אלא להסיק שאם אישה אינה יכולה לטבול במקווה בשל החשש לבריאותה, משמעות הדבר היא הארכת תקופת האיסור עד לסיום המגיפה. החיוב ההלכתי בטבילה הוא זה החותם את תקופת הנידה של בני זוג ומאפשר להם לשוב אל קרבת הגוף מחדש. מעל חיוב זה תלוי איסור כרת ועל כן מקפידים בו מאד. במצב הייחודי הנוכחי, נשאלת השאלה בדבר איסור כרת שבהלכה לעומת סכנת כריתות בחיי הציבור בכללותו. לפיכך אנו קוראות לציבור הנשים שומרות טהרת המשפחה ובני זוגן להחמיר בשמירת דיני נפשות כל עוד בטיחות הטבילה אינה מפוקחת. ניתן להמשיך ולקיים את ההלכה במצב של דחיית טבילה על אף הקושי הגלום בכך.

זהו מצב חריג ביותר ומאתגר עבור בני הזוג בעת עקה והזדקקות לחום אנושי ובקשת חיבור, אך חשוב לומר: **מבחינה הלכתית אסור להיכנס לחשש סכנה אם אין אפשרות בטוחה לטבילה.** הסכנה עתה איננה לטובלת הבודדת אלא לציבור כולו. זוגות רבים מתמודדים עם תקופות איסור ארוכות בהקשרים אחרים – אחרי לידה או הפלה, ועקב דימומים לא סדירים. אם מי מבני הזוג חושש לקושי רגשי או החמרה במצבו הנפשי שנובעים מדיני ההרחקות – ניתן לפנות לרב או למורת הלכה לצורך התייעצות אישית. **בכל מקרה יש להדגיש שבסיטואציה מורכבת כזו ישנה חשיבות רבה בטיפוח הקשר הבין-אישי וקבלת חיזוקים הדדיים מתוך קרבת לב ונפש.**

קריאתנו זו בעינה עומדת עד אשר משרד הבריאות יפקח בצורה מוסדרת וגלויה על איכות החיטוי במקוואות בעת הזאת. כמו כן, אנו מתכוונות בעז"ה ובלי נדר להמשיך ולעסוק בנושא הסדרה זו גם לאחר שוך המגיפה בבחינת "וּבְעֶרְתָּ הָרָע מִקִּרְבְּךָ". נשמח בשותפות ובשותפים לכך, מוזמנים לפנות אלינו על מנת לפעול יחד.

תפילתנו ותקוותנו היא שצעדים אלו יסייעו למגר את המגיפה –

כי "עת צרה היא ליעקב וממנה יושע".

חותמות בדמע,

הרבנית ד"ר חנה אדלר לזרוביץ' והרבנית שרה סגל-כץ.